

KONKURENCESCHOPNOST ČR V GLOBALIZOVANÉ A ZNALOSTNĚ ZALOŽENÉ EKONOMICE

Anna Kadeřábková et al.
Centrum ekonomických studií VŠEM

www.cesvsem.cz

Praha 26. 10. 2006

Zdroje a výsledky konkurenceschopnosti

- Růstová výkonnost a blahobyt
- Kvalita institucionálního prostředí
- Kvalitativně založená konkurenční výhoda
- Informační společnost

I. RŮSTOVÁ VÝKONNOST

- růstová výkonnost
- růst a blahobyt
- konkurenceschopnost
- pilíře konkurenceschopnosti

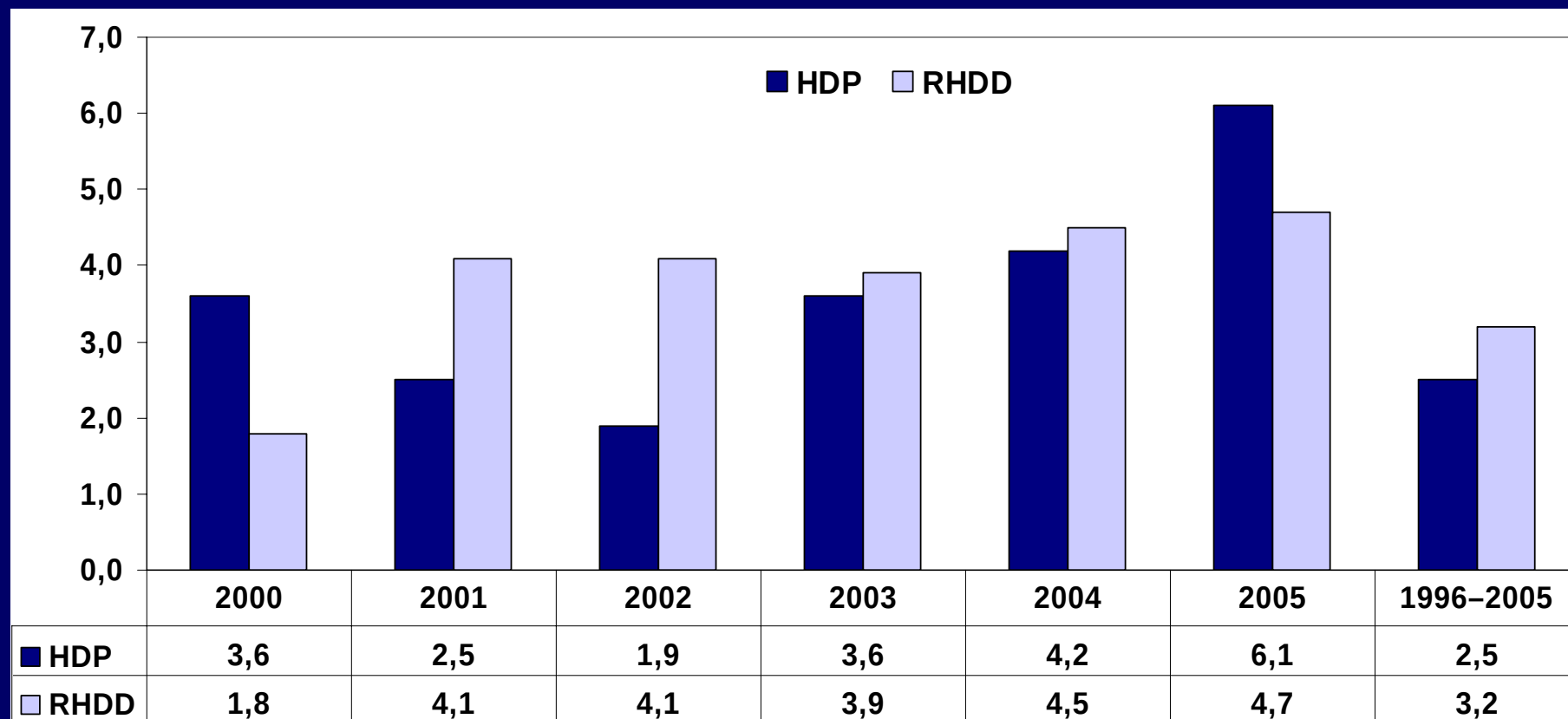
Růstová výkonnost ČR (reálný růst HDP) - dvě rozdílné periody

- 1996–2000: Ø roční růst HDP 1,5 %
- 2001–2005: Ø roční růst HDP 3,6 %
 - 2004: růst HDP 4,2 %
 - 2005: růst HDP 6,1 %

Faktory urychlující růst 2000–2005

- Silný příliv přímých zahraničních investic a rostoucí význam podniků pod zahraniční kontrolou
- Rychlý růst domácích investic a exportu
- Vstup do EU
- Konsolidace bankovního sektoru

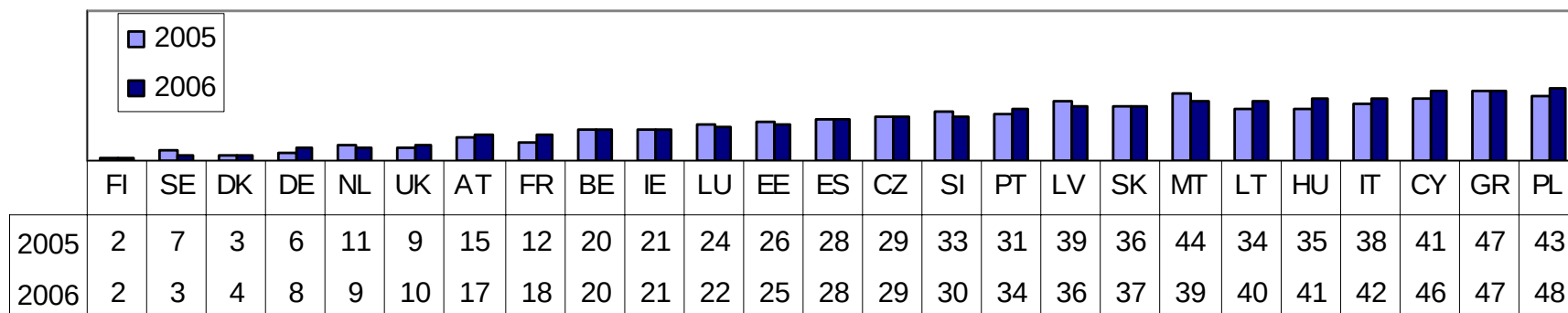
Růst HDP a reálného hrubého domácího důchodu (RHDD)

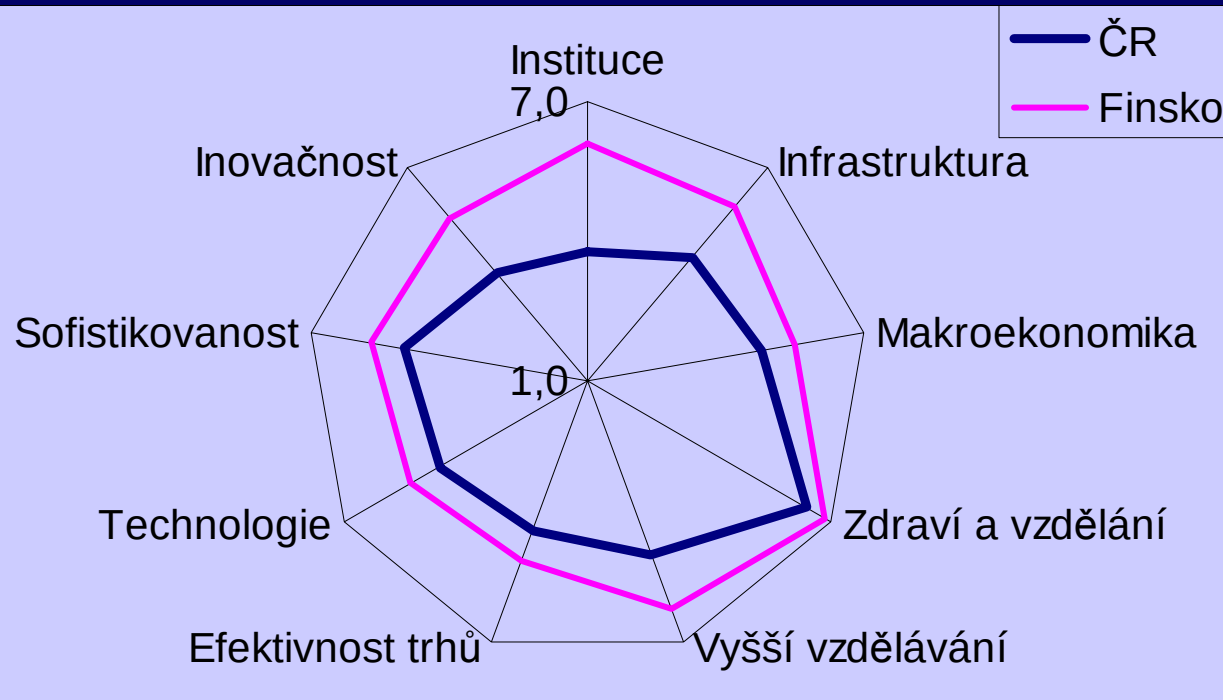
- 1996–2004: značný předstih RHDD před HDP v důsledku příznivých T/T, 2005: výrazné zhoršení T/T

Zpráva o konkurenceschopnosti 2006-2007:

ČR v EU-25

- přechod mezi konkurenceschopností taženou efektivností (nízké náklady/ceny) a taženou inovacemi
- růst ekonomické úrovně → oslabování nákladové konkurenční výhody
- přitažlivost pro PZI – zdroje konkurenční výhody

Pilíře konkurenceschopnosti

	Pilíř	ČR	FI
Základní faktory	Instituce	3,8	6,1
	Infrastruktura	4,5	5,9
	Makroekonomika	4,8	5,5
	Zdraví a základní vzdělání	6,4	6,9
Efektivnost	Vyšší a další vzdělávání	5,0	6,2
	Efektivnost trhů	4,4	5,1
	Technologická připravenost	4,7	5,4
Inovace	Sofistikovanost	5,0	5,7
	Inovačnost	4,0	5,6

II. KVALITA INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ

- kvalita správy – institucionální konvergence
- složky kvality správy
- podmínky podnikání
- instituce a korupce
- institucionální kvalita a daňová zátěž

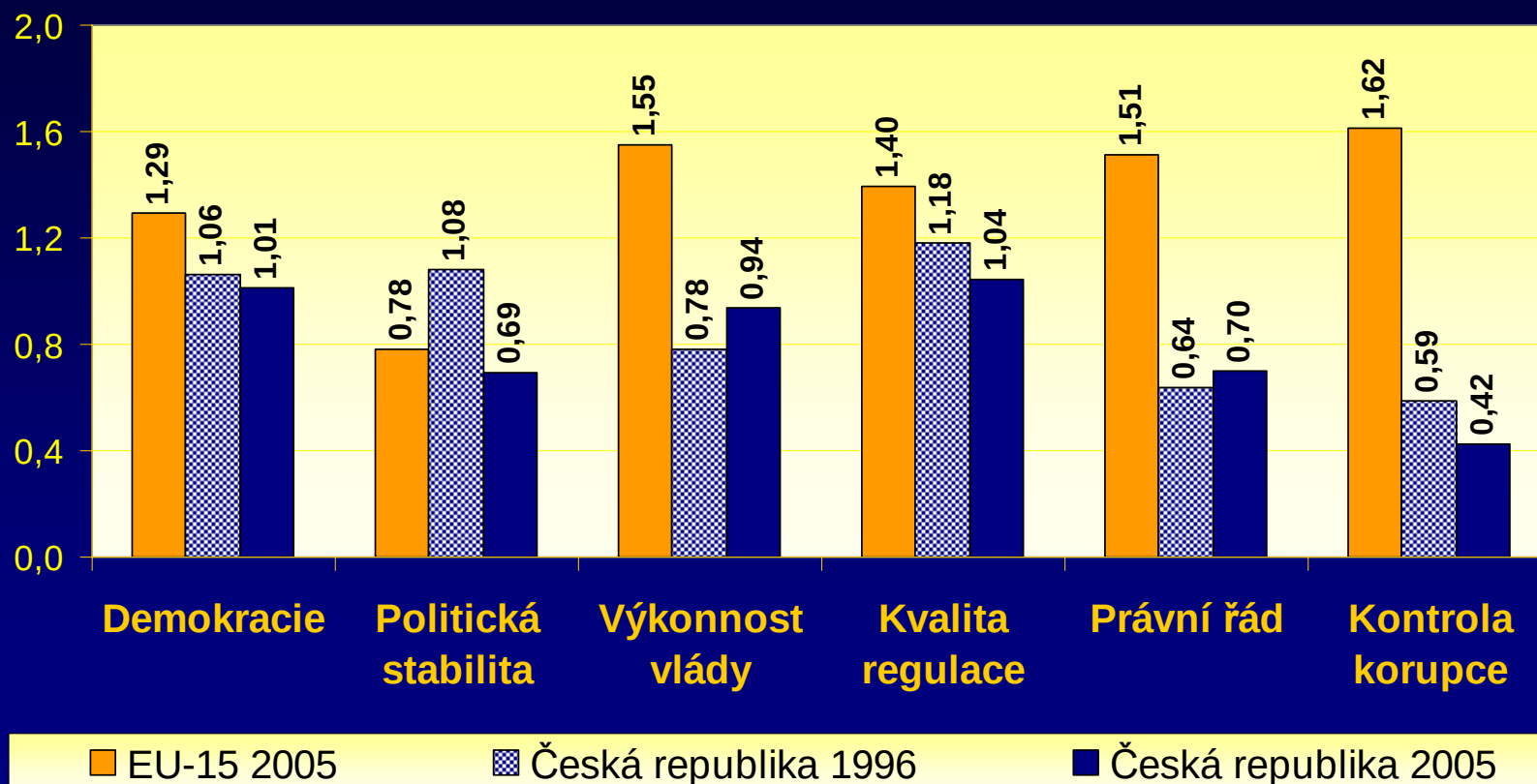
Souhrnný ukazatel	1996	1998	2000	2002	2004	2005	Δ (2005-1996)
EU - 15	1,49	1,53	1,51	1,52	1,42	1,36	-0,13
ČR	0,88	0,76	0,70	0,81	0,74	0,80	-0,08

Kvalita správy

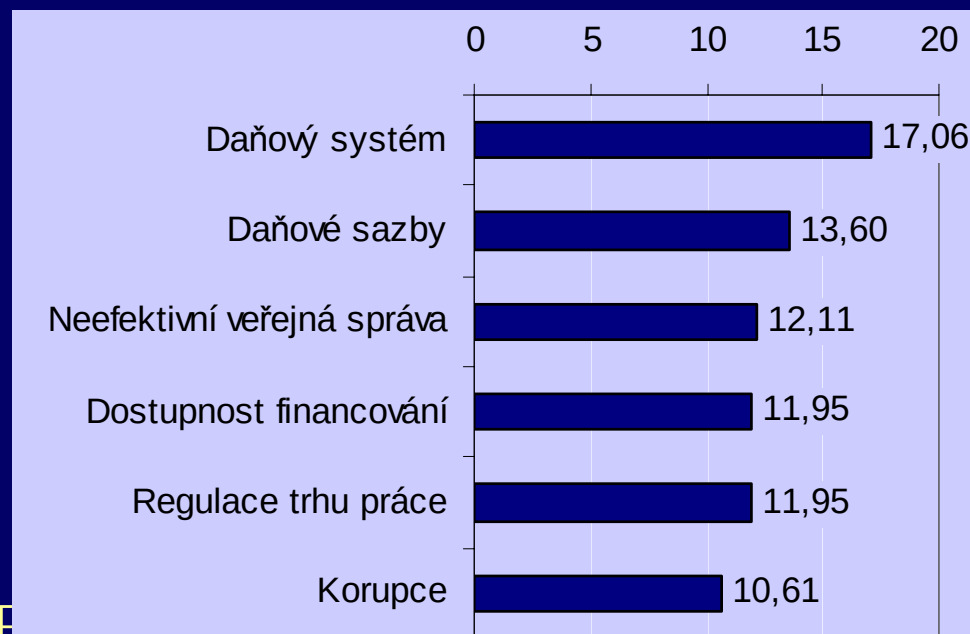
Složky kvality správy

ČR a EU - 1996 a 2005

Světová banka	2005	2006
Celkové pořadí ČR	50	52
(1) Zahájení podnikání	85	74
(2) Udělování povolení	111	110
(3) Regulace zaměstnanosti	44	45
(4) Registrace vlastnictví	55	58
(5) Získávání úvěru	19	21
(6) Ochrana investorů	81	83
(7) Platba daní	104	110
(8) Zahraniční obchod	39	41
(9) Vynutitelnost smluv	55	57
(10) Ukončení podnikání	110	113

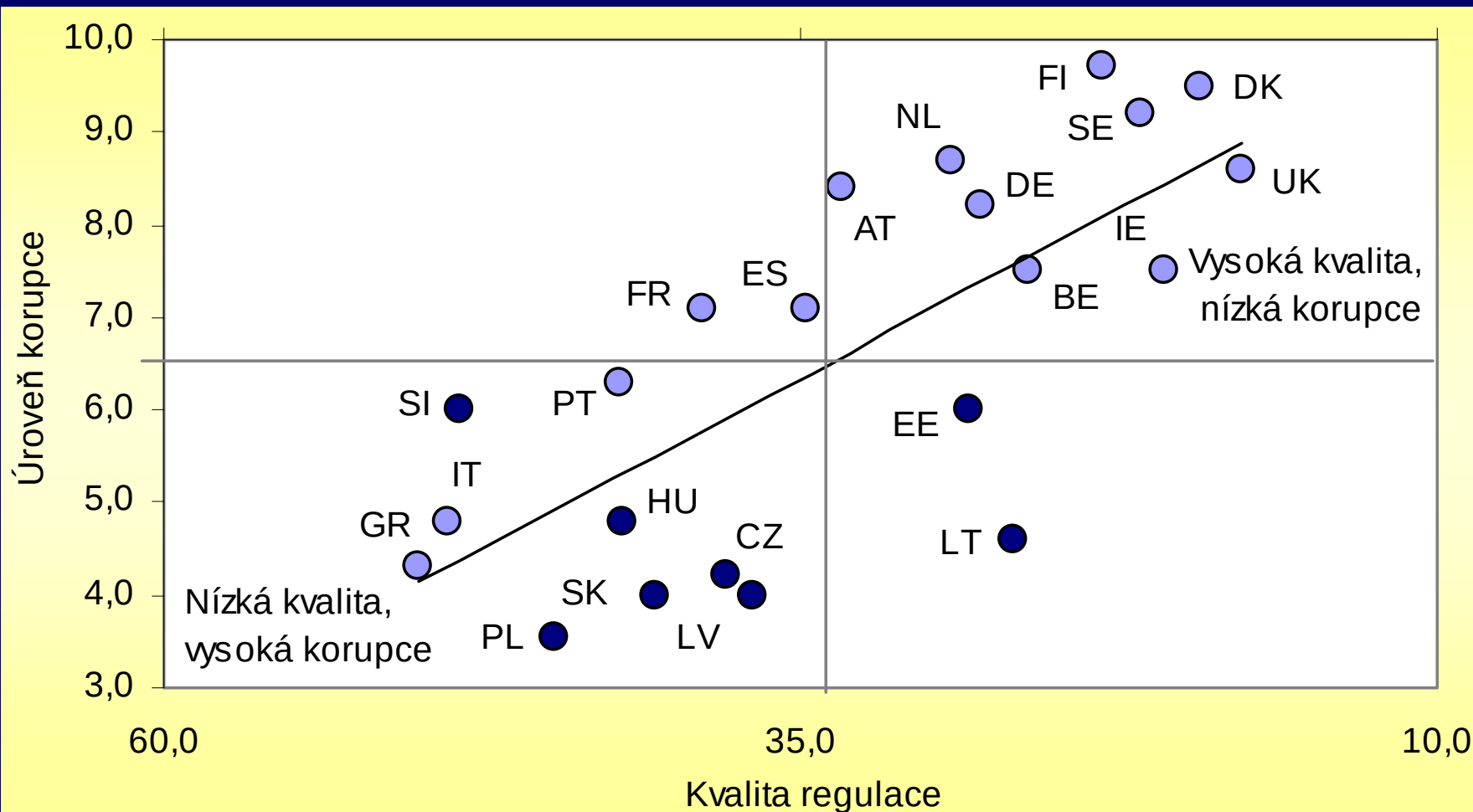
Podmínky podnikání

**Nejproblémovější faktory
podnikání v ČR podle WEF**

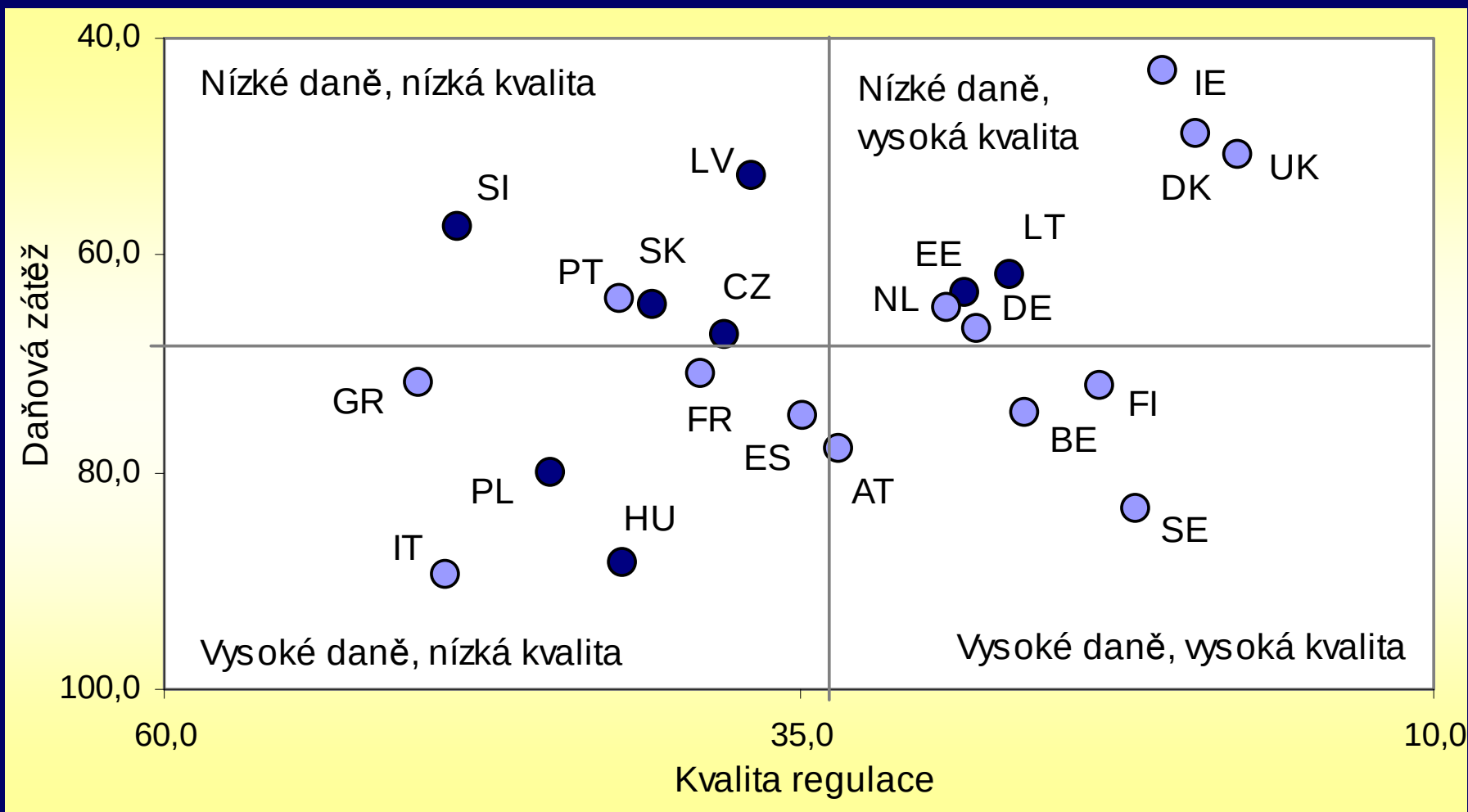
Instituce a korupce

Vztah kvality podmínek podnikání (%) a úrovně korupce (CPI)

Náklady a kvalita

Vztah daňové zátěže a institucionální kvality (v %)

Podmínky podnikání

Význam kvality podmínek podnikání a implikace pro změnu

- zvýšení efektivnosti alokace zdrojů
- snížení příležitostí a motivací ke korupčnímu chování
- zvýšení výkonnosti zejména malých a středních firem
- zlepšení inovačního prostředí
- účinná podpora konkurenceschopnosti a inovační výkonnosti
- náročnost systémových změn/význam odporu zájmových skupin

Institucionální kvalita

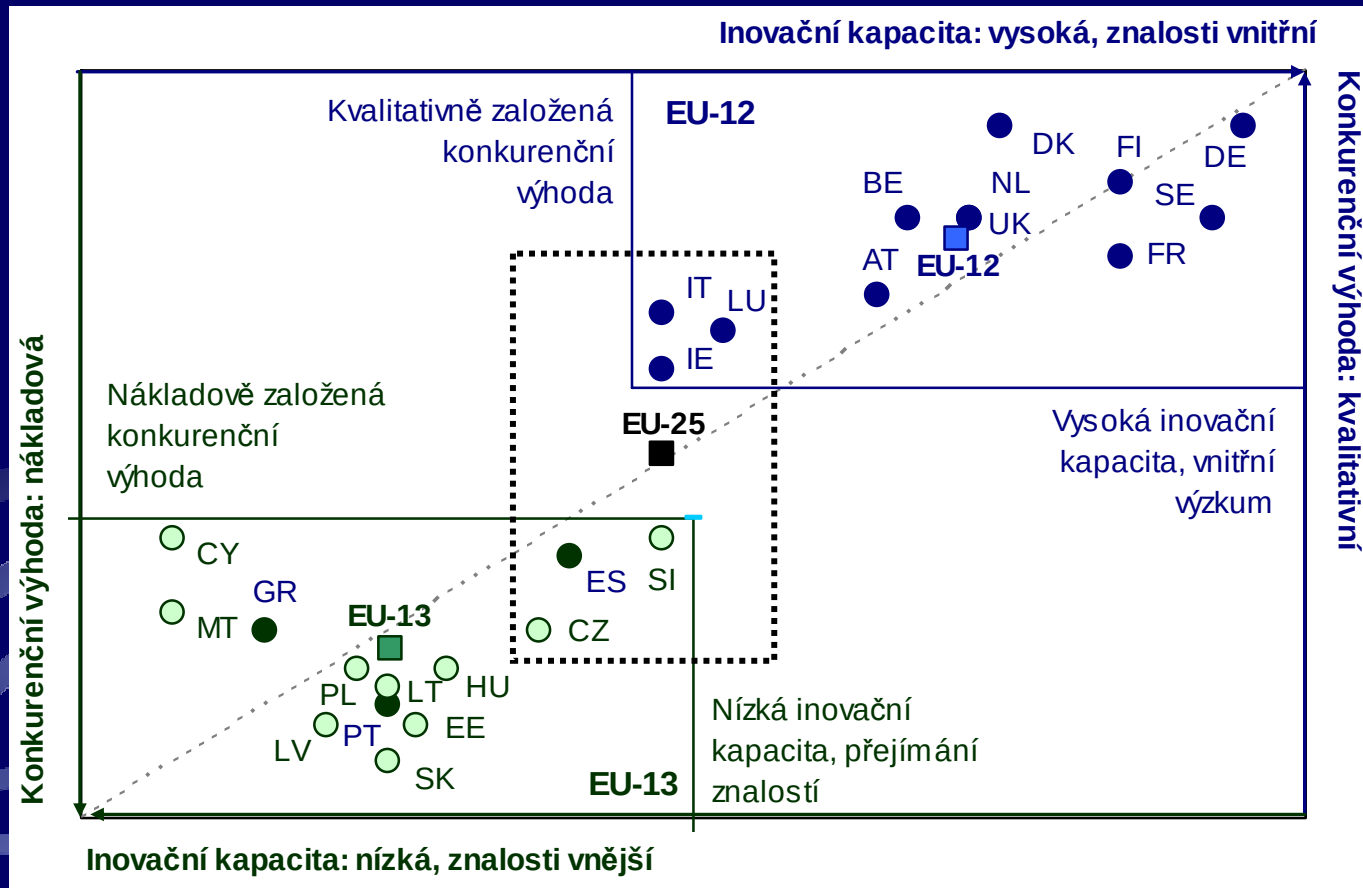
- Institucionální prostředí v ČR nedosahuje institucionálních kvalit EU-15 ani v jednom ze sledovaných ukazatelů.
- Nízká kvalita vytvořených podmínek pro podnikání tvoří významnou bariéru rozvoje ekonomiky.
- Na základě uvedených dat je možno konstatovat: Zvýšení konkurenceschopnosti české ekonomiky vyžaduje v krátkém období základní změnu institucionální prostředí formou institucionální reformy, v dlouhém období pak změnu klimatu ve společnosti („druhou“ společenskou transformaci).

III. KVALITATIVNĚ ZALOŽENÁ KONKURENČNÍ VÝHODA

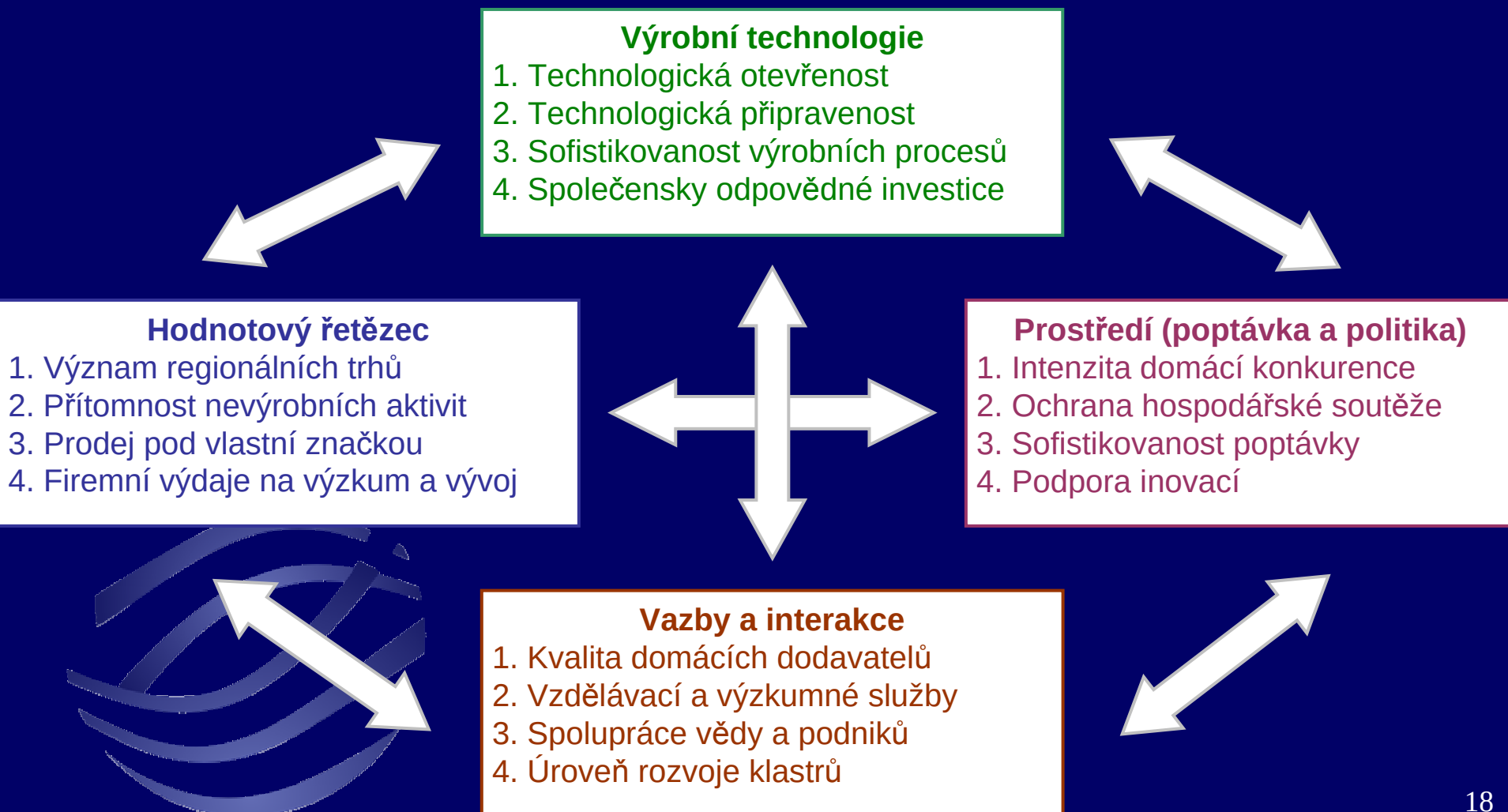
- zdroje konkurenční výhody a znalostí
- struktura inovátorů
- inovační prostředí
- odvětvová a regionální konkurenceschopnost

Matice konkurenční výhody

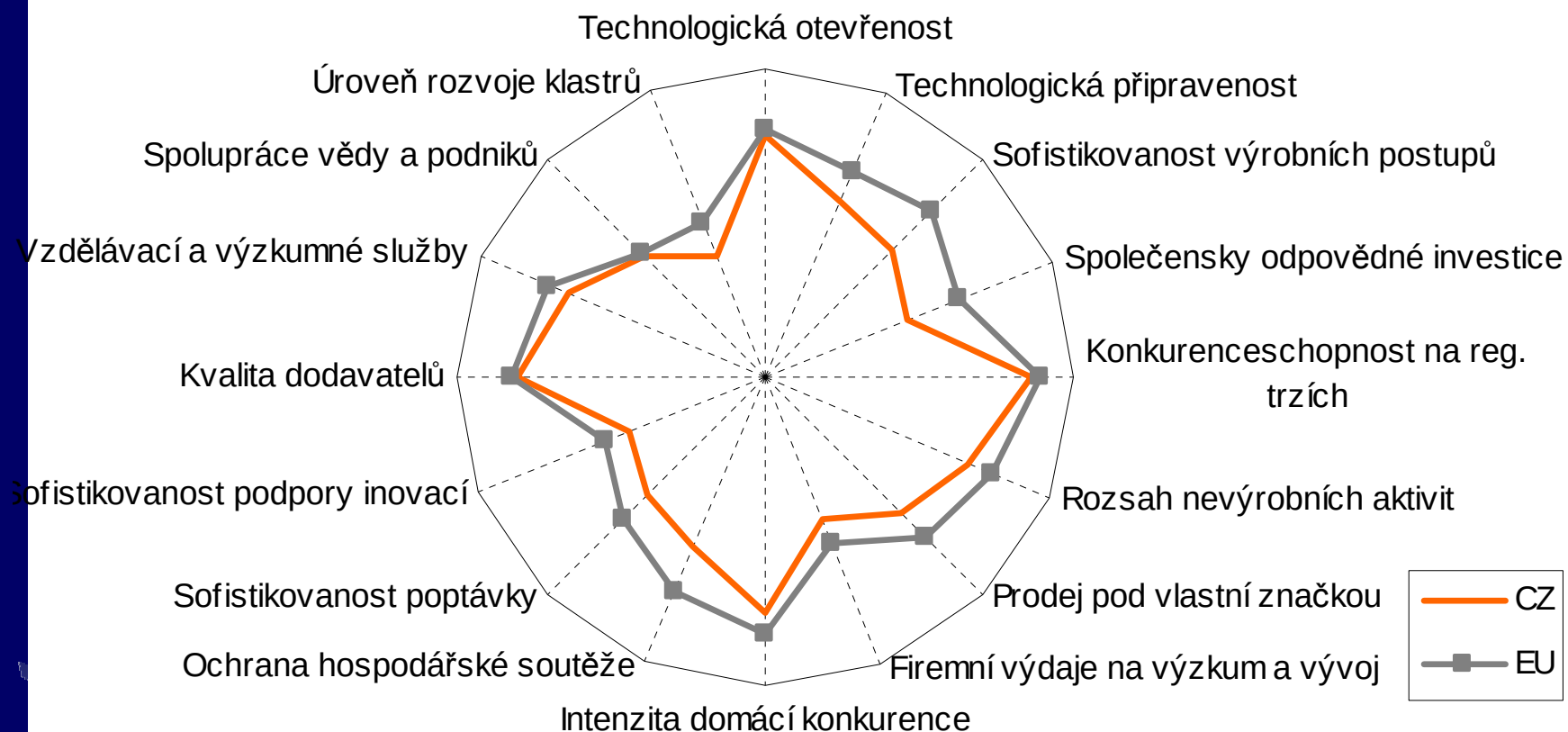
- Zdroje konkurenční výhody a technologických znalostí (úroveň inovační kapacity)

Diamant konkurenční výhody

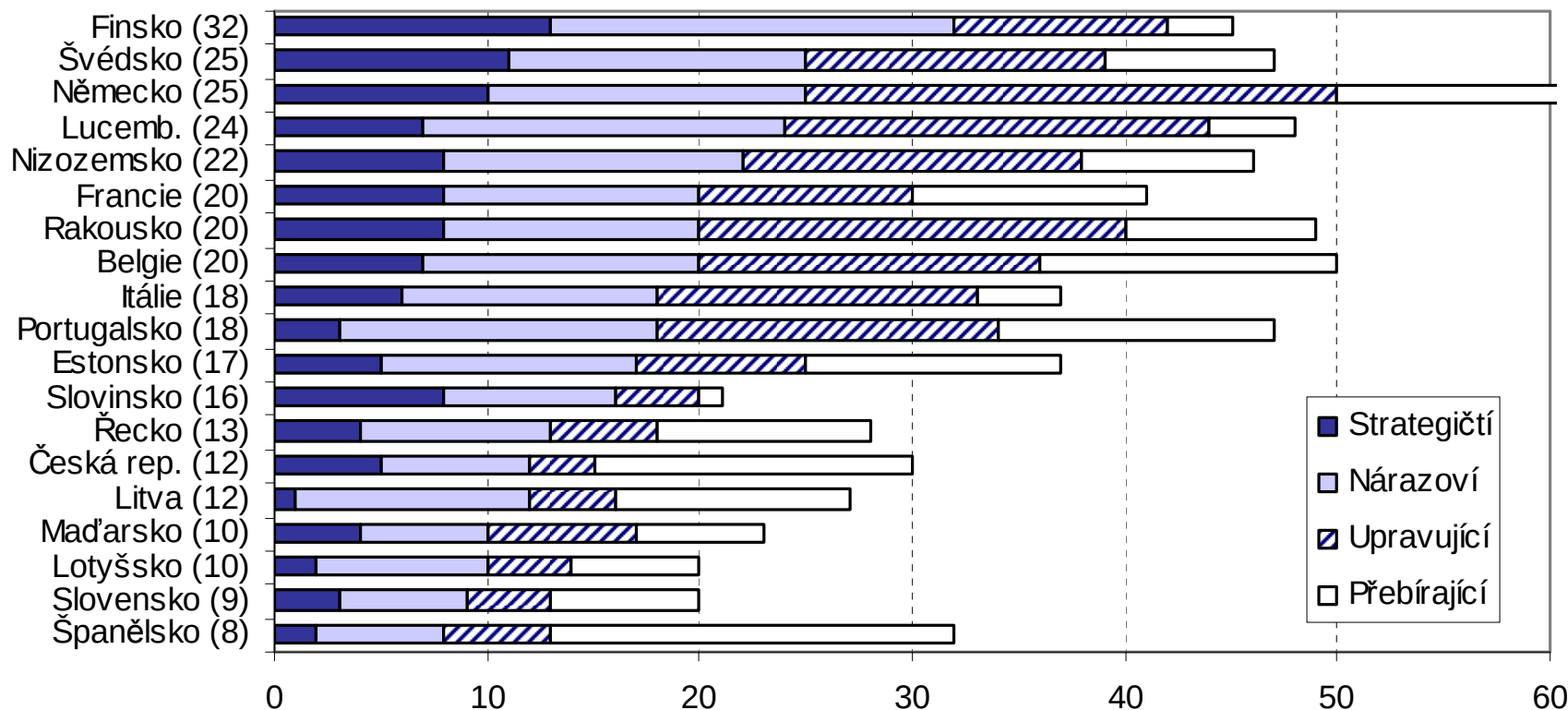

Ukazatele kvality konkurenční výhody

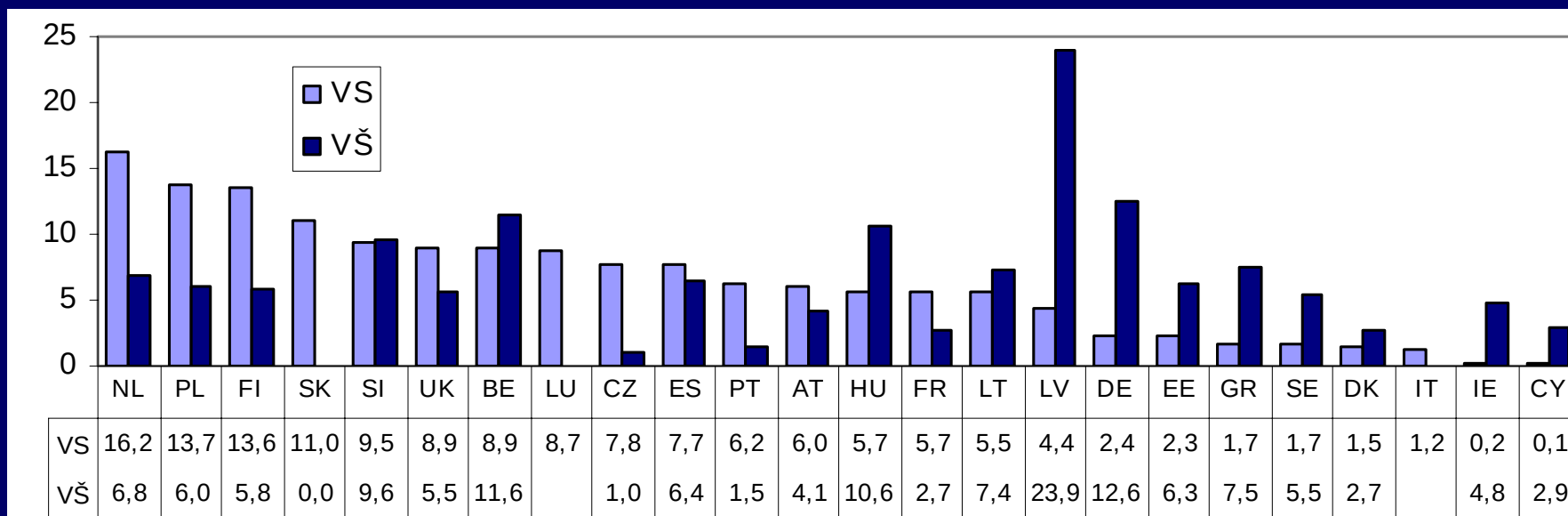
Inovační výkonnost:

Struktura inovátorů podle typu inovační strategie
 (v % všech podniků), 1998-2000

Kvalita prostředí (vazby a interakce):

Podíl podnikového sektoru na realizaci výzkumu ve veřejném sektoru (VS) a na vysokých školách (VŠ), 2003 (v %)

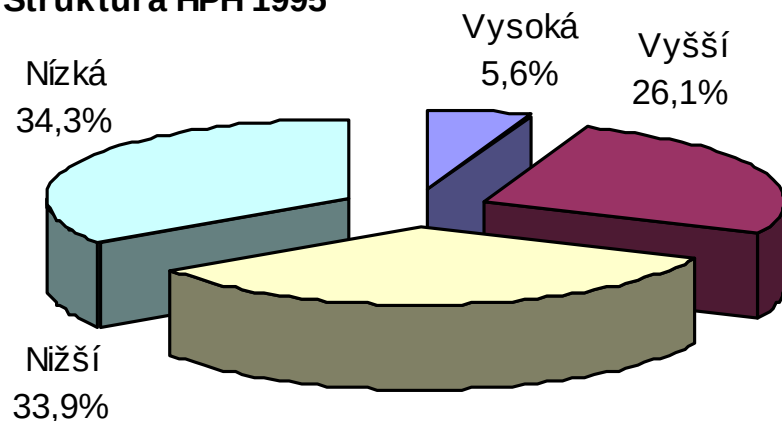

Odvětiová konkurenceschopnost

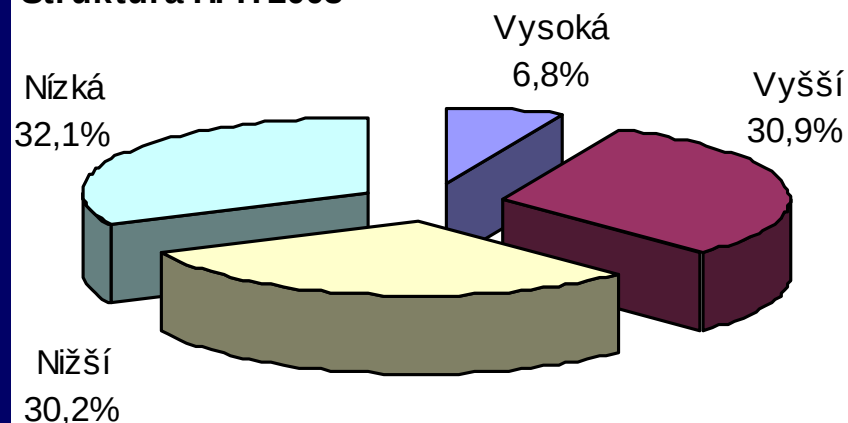
Zpracovatelský průmysl podle technologické náročnosti

	Produkce (v %)		HPH (v %)		Zaměstnanost (v %)		HPH/produkce (%)		PP (tis. Kč)	Reálný růst 1996-2003 (%)	
	1995	2003	1995	2003	1995	2003	1995	2003	2003	HPH	PP
Vysoká	5,1	12,4	5,6	6,8	5,4	6,6	28,6	12,8	462	20,7	18,8
Vyšší	26,6	33,1	26,1	30,9	27,0	29,3	25,4	22,0	479	8,2	7,9
Nižší	32,3	26,6	33,9	30,2	27,6	27,9	27,1	26,9	493	1,5	1,5
Nízká	36,0	27,9	34,3	32,1	40,1	36,2	24,6	27,2	403	2,5	2,8
Zpr. pr.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	25,9	23,6	454	5,6	5,7

Struktura HPH 1995

Struktura HPH 2003

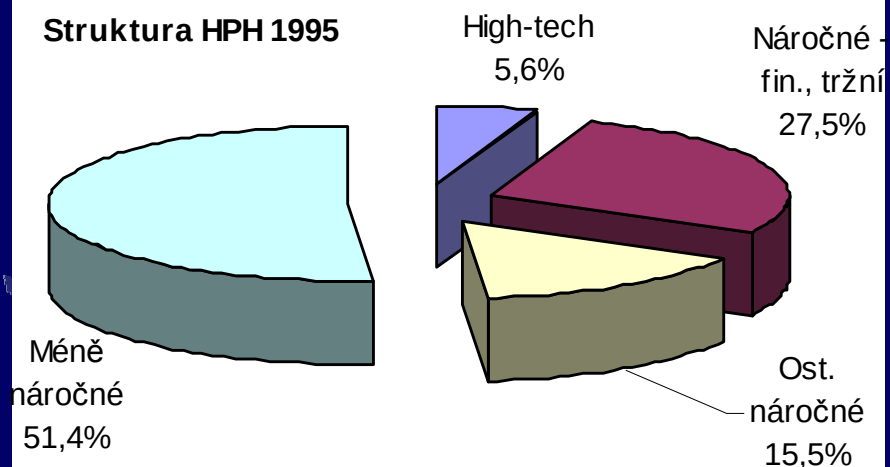

Odvětiová konkurenceschopnost

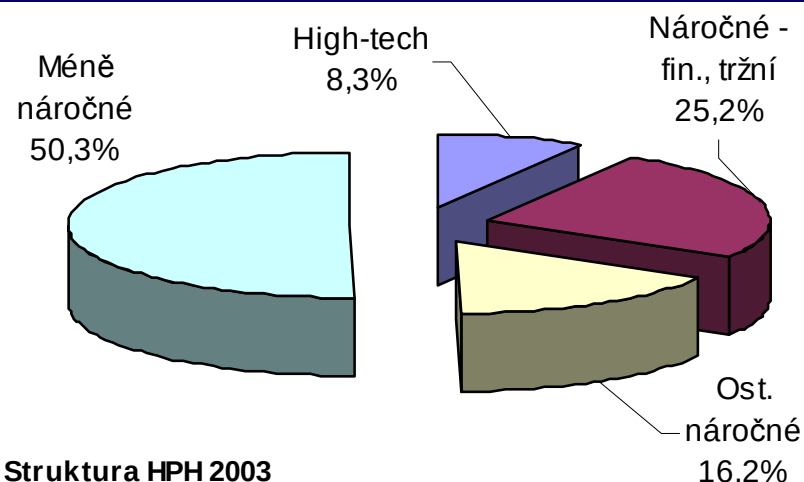
podle technologické/znalostní náročnosti

	Produkce (v %)		HPH (v %)		Zaměstnanost (v %)	
	1995	2003	1995	2003	1995	2003
High-tech	5,2	7,5	5,6	8,3	5,0	4,8
Znal. náročné tržní a finanční	27,7	27,9	27,5	25,3	15,6	17,4
Ostatní znalostně náročné	14,6	14,0	15,5	16,2	22,5	21,6
Méně znalostně náročné	52,6	50,7	51,4	50,4	56,8	56,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

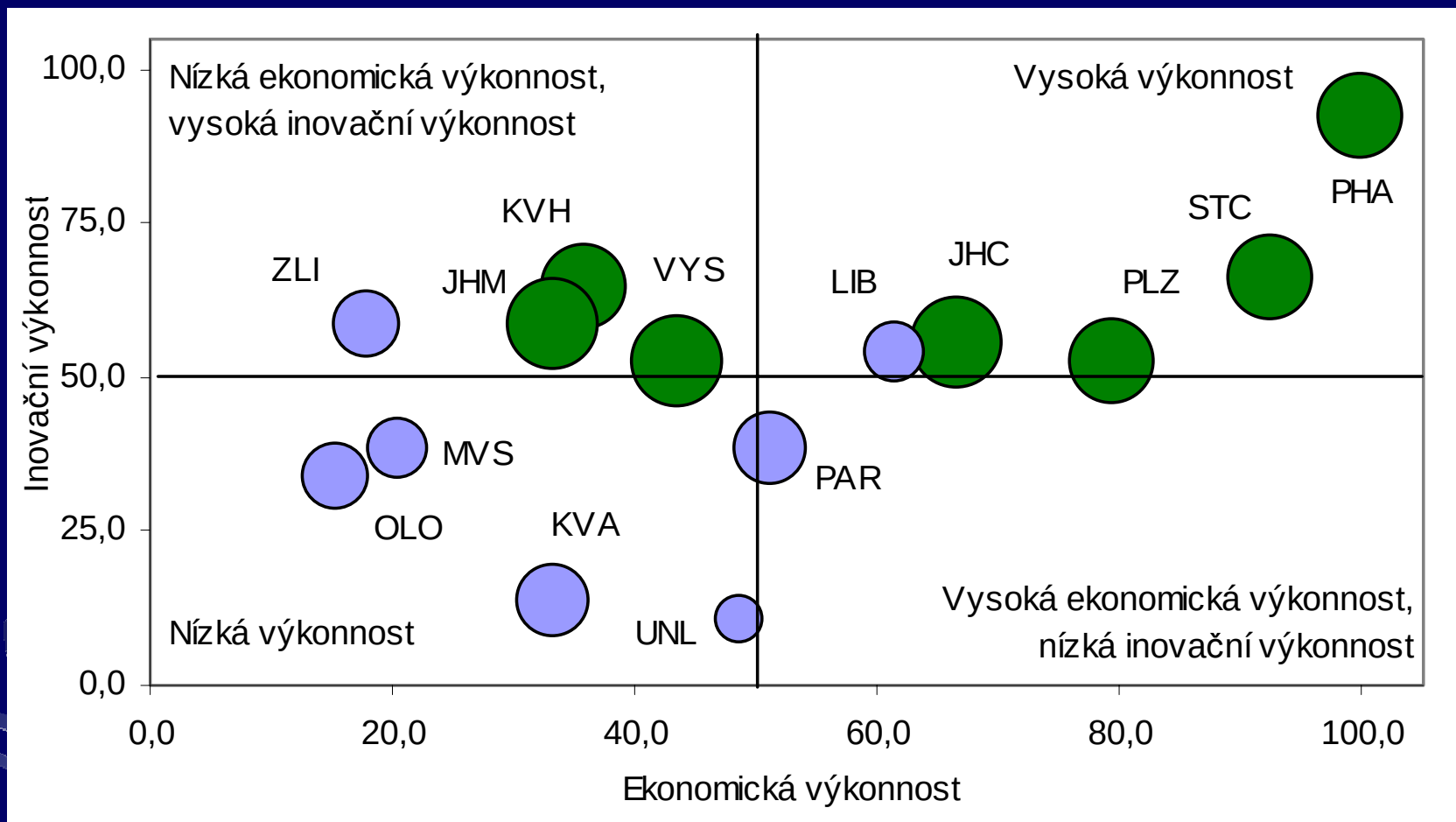
Struktura HPH 1995

Struktura HPH 2003

Regionální konkurenceschopnost (2004)

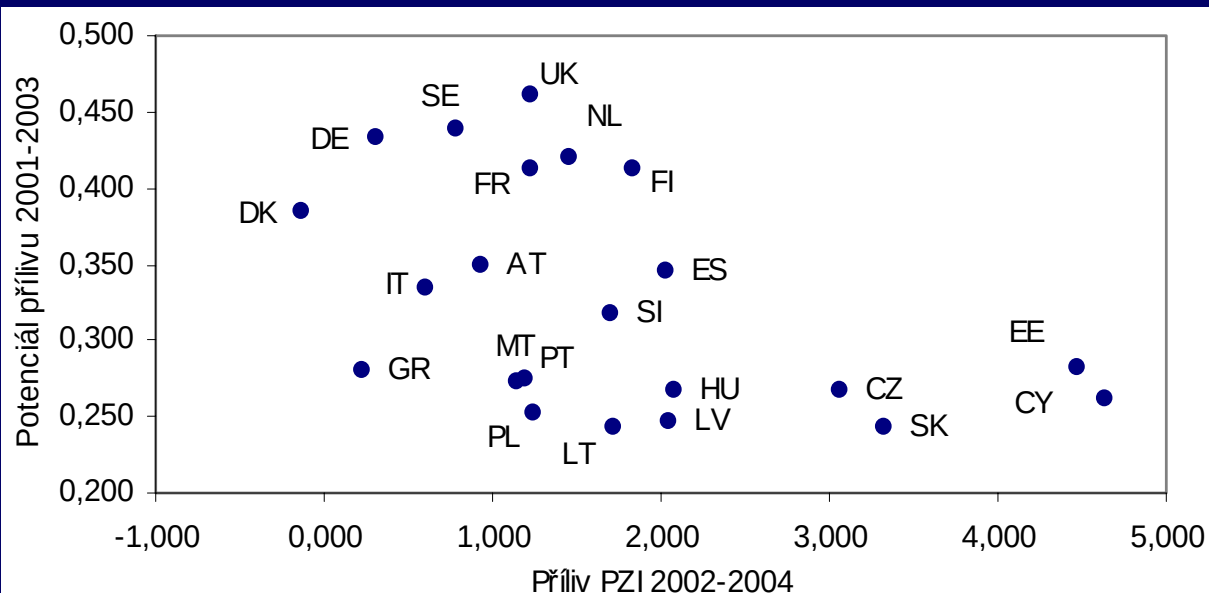
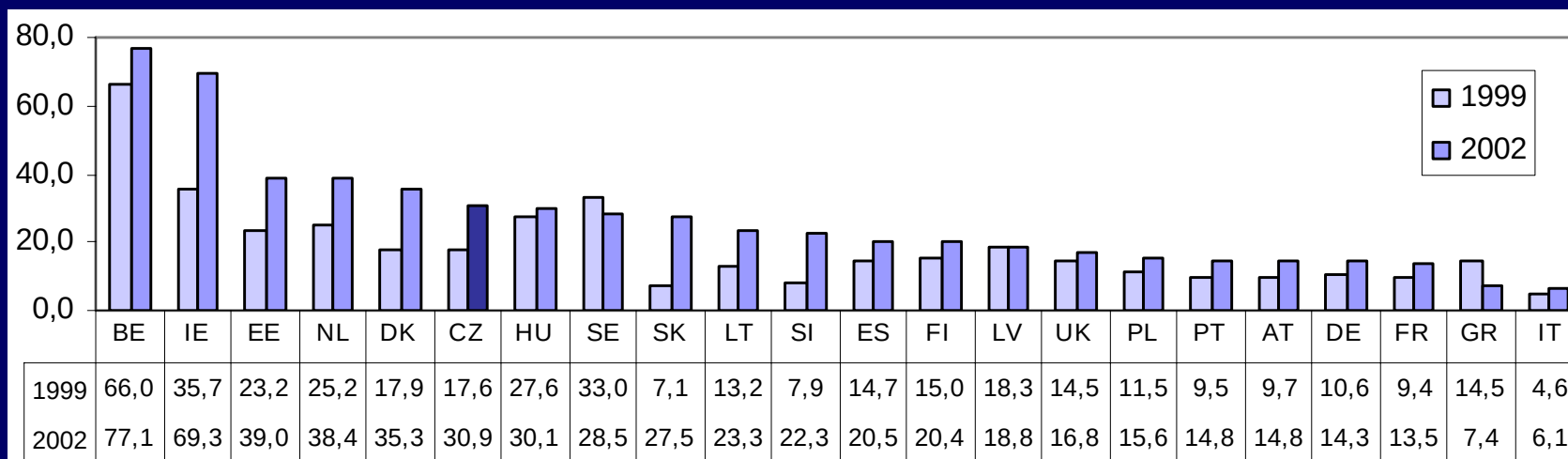

- konkurenceschopnost tažená efektivností, spíše nákladově založená
- závislost na vnějších zdrojích technologických znalostí, schopnost přizpůsobení domácím potřebám, rozvoj vnitřní inovační kapacity omezený
- nižší technologická úroveň, kvalitativně méně náročná pozice v nadnárodním hodnotovém řetězci, slabší technologický transfer, nízká sofistikovanost poptávky, spíše nespecifikovaná podpora inovací, slabá intenzita a pestrost vazeb a interakcí
- odvětvové a regionální (strukturální) odlišnosti výkonnosti, rostoucí význam podniků pod zahraniční kontrolou pro konkurenceschopnost
- výrazné rozdíly mezi skupinami zemí EU ve zdrojích a výsledcích konkurenceschopnosti
- nezbytnost národně specifických podpůrných politik zohledňujících širší společenský kontext

IV. INOVACE A GLOBALIZACE

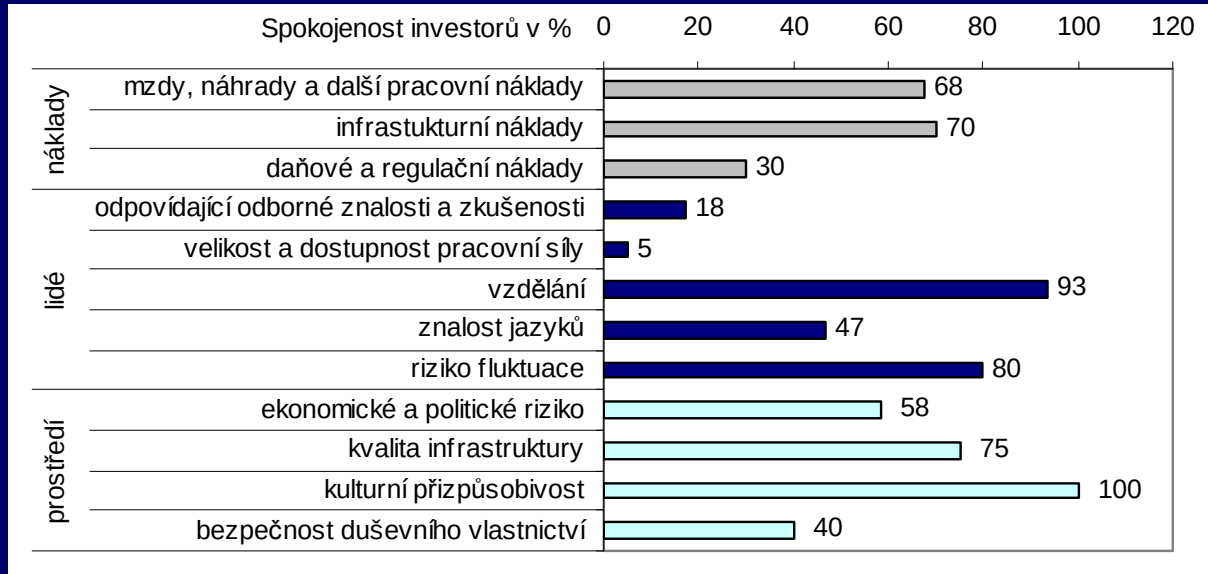
- význam PZI v české ekonomice
- motivace lokalizace PZI ve výzkumu a vývoji
- národní inovační systém ČR
- zahraniční firmy ve výzkumu a vývoji ČR

Index nadnárodnosti

Matice
přílivu PZI

Index lokalizace pro ČR, rok 2005

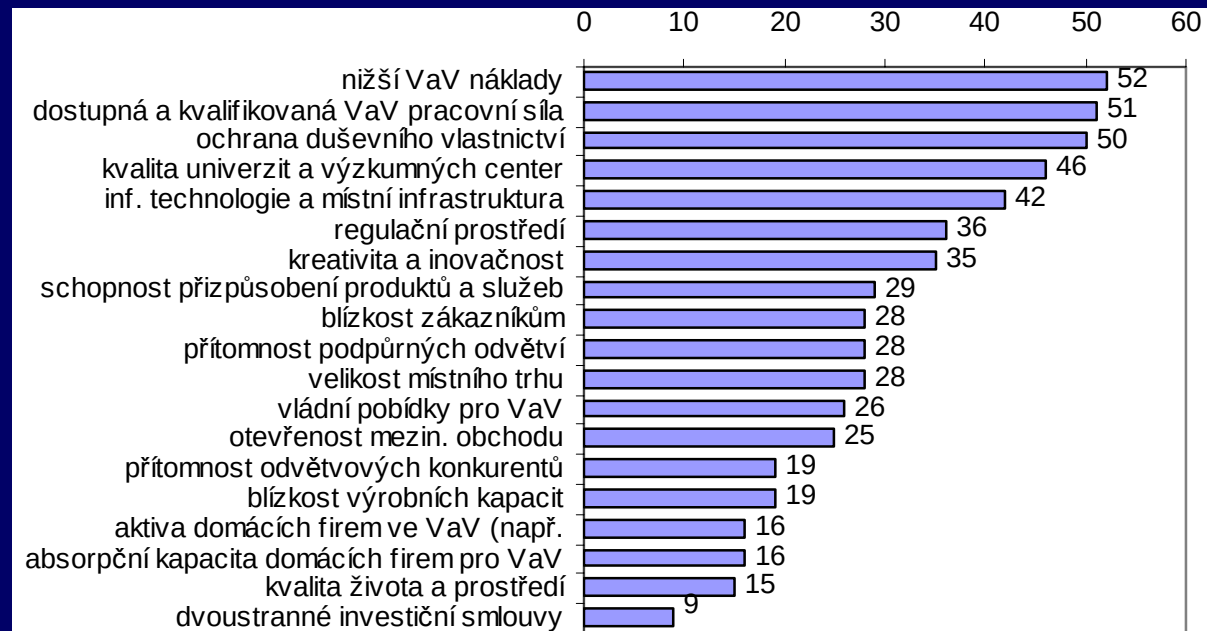

• Faktory PZI do výzkumu a vývoje

růst výdajů

- Asie 50 %

- východní Evropa 22 %

Národní inovační systém ČR

		ČR	EU-25
VaV výdaje	VaV výdaje v % HDP	1,3	1,9
	Podnikový sektor	51,4	55,3
	Vládní sektor	41,8	34,0
	Vyšší vzdělávání	2,2	2,0
Lidské zdroje pro VaV	Počet výzkumníků v % zaměstnanců	0,73	0,92
	Podnikový sektor	0,26	0,36
	Vládní sektor	0,17	0,10
	Vyšší vzdělávání	0,30	0,45
	Ph.D. absolventi vědeckých a technických oborů*	0,5	1,2
Vazby podniků, VŠ a vlády	Podíl podnikového VaV financovaného vládou	12,0	10,6
	Podíl univerzitního výzkumu financovaného podniky	1,0	6,6
	Podíl vládního výzkumu financovaného podniky	7,8	5,5
Vědecký výstup	Vědecké publikace na 1000 obyvatel	0,505	0,789
Inovační výstup	Podíl inovujících podniků	25,9 (41,1)	36,2
	Počet přihlášek u EPO na mil. obyvatel	10,9	133,6
Rizikový kapitál v % HDP	Počáteční fáze	0,008	0,049
	Fáze expanze	0,048	0,093
Prostředí	Ochrana duševního vlastnictví	3,52	3,95

Zahraniční firmy ve výzkumu a vývoji ČR (v %)

	Výdaje		Výzkumníci	
	2003	2004	2003	2004
Zpracovatelský průmysl	59,0	65,0	43,5	49,9
Vysoká náročnost	36,6	54,7	27,4	35,2
Vyšší náročnost	73,4	76,5	56,2	60,9
Nižší náročnost	19,1	26,0	19,1	28,6
Nízká náročnost	25,1	27,1	32,0	38,3
Služby	24,9	22,7	16,1	21,1
Odvětví intenzivních znalostí	21,3	20,7	15,4	20,5
Technologicky vysoce náročná	19,5	18,5	13,0	19,9
z toho: Výzkum a vývoj (OKEČ 73)	7,2	8,6	4,2	4,8
Obchodní služby	45,9	34,6	46,1	35,8
Finanční služby	36,0	70,8	50,0	63,0
Odvětví méně intenzivních znalostí	47,3	40,2	22,0	27,6
Obchodní služby	50,1	42,5	23,3	30,2
Celkem	46,6	48,7	30,5	35,5

Inovace a globalizace

- rostoucí zájem investorů o investice do výzkumu a vývoje v méně rozvinutých zemích (JV Asie, méně východní Evropa)
- významná jsou specifika předpokladů pro lokalizace PZI do výzkumu a vývoje v méně rozvinutých zemích
- zaostávání ČR zejména ve velikosti a dostupnosti pracovní síly a specifických kvalifikací a zkušeností, daňových a regulačních nákladech a bezpečnosti duševního vlastnictví
- problém dostupnosti lidských zdrojů pro výzkum a vývoj, slabá intenzita vazeb mezi podnikovým sektorem a vysokými školami, nízká úroveň vlastního inovačního výzkumu, slabé využití rizikového kapitálu
- rostoucí význam zahraničních firem ve výdajích a pracovnících výzkumu a vývoje ČR, VaV intenzita zatím zůstává nízká, inovační aktivity založeny na přejímaných technologiích a přizpůsobení domácím potřebám
- změna zaměření PZI ve prospěch nových členů EU a strategických služeb vyžaduje změnu konkurenční výhody

V. ROZVOJ INFORMAČNÍ SPOLEČNOSTI

- výdaje na ICT
- informační společnost
- podnikové ICT

Výdaje na ICT

- po poklesu investic 2000 – 2002 (propad internetových firem), od roku 2002 znovu nárůst,
- EU-25 - nižší výdaje (6,4 % HDP) oproti USA (7,8 %) a Japonsku (8 %),
- v ČR - relativně vyšší výdaje na komunikační technologie oproti informačním technologiím – dynamika a zájem o telekomunikační infrastrukturu

Informační společnost

- Rozvoj informační společnosti
 - relativně silnější pozice nových zemí EU v infrastruktuře, zatím slabší v progresivních aplikacích podporujících konkurenceschopnost firmy,
- **Poptávka a nabídka ICT**
 - dosud silnější poptávka po technologiích, slabší po službách ICT, lze očekávat právě opačný vývoj,
 - nabídka trhu ICT – postupný přesun do služeb,
 - příležitost pro ČR v offshoringu – poskytování služeb informatiky do zahraničí (př. IBM Centrum Brno), vysoká efektivnost těchto investic

ICT na úrovni firmy

- problém úrovně a efektivnosti využití ICT – základní orientace podnikových šetření CES v oblasti ICT,
- zvyšující se kvalita řízení podnikové informatiky – orientace na řízení na základě služeb informatiky a efektivního zajištění jejich zdrojů (sourcingu),

Trendy firemních ICT

- od investic do infrastruktury a základních aplikací do rozvoje aplikací přinášejících konkurenční výhody,
- rychle rostoucí význam analytických aplikací (Business Intelligence) – dnes roční nárůst 22 % v ČR, 8,6 % ve světě
- tendence k stále rychlejšímu uplatňování webových služeb a servisně orientovaných architektur – mění celkové pojetí informačních systémů

Výzvy pro konkurenceschopnost ČR a Evropy

- modernizace a zjednodušení evropských a národních regulací
- dokončení Jednotného trhu
- usnadnění inovací a podpora investic do výzkumu a vývoje
- zvýšení pružnosti pracovních trhů
- posílení politiky ochrany hospodářské soutěže
- podpora investic do lidského kapitálu
- modernizace evropského sociálního modelu
- podpora opatření pro udržitelný rozvoj
- zlepšení infrastruktury